

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

USE OF INNOVATIVE LEARNING TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHER OF PRESCHOOL EDUCATION

У статті на основі вивчення наукової літератури теоретично обґрунтовано використання інноваційних педагогічних технологій у процесі підготовки майбутнього вихователя в закладі вищої освіти. Розкрито сутність поняття «інноваційна педагогічна технологія», яке трактується як упорядкована сукупність дій, операцій і процедур, що забезпечують досягнення прогнозованого й діагностованого результату в постійно змінюваних умовах освітнього процесу. Автором визначено, що формування соціально активної, творчої особистості майбутнього вихователя вимагає від викладачів закладів вищої освіти використання нестандартних форм, методів і засобів педагогічної взаємодії і в умовах сьогодення такими є інноваційні педагогічні технології. Визначено основні структурні компоненти професійної готовності майбутніх вихователів відносять: мотиваційну, когнітивно-оцінну та організаційно-особистісну компоненти. Виходячи з основних компонентів з'ясовано, що важливими напрямками при включенні студентів в практичну діяльність є: проєктування діяльності (на першому етапі разом з викладачем, в наступному самостійно); діагностика ситуації виховання та розвитку дітей (при конструюванні занять з дітьми в дошкільному закладі освіти використовувати діагностичні методики, які допомагають студентам отримати інформацію про успіхи або проблеми в соціалізації кожної конкретної дитини); ознайомлення з дидактичним забезпеченням закладу дошкільної освіти (використання наявного в педагога та в методичному кабінеті для підготовки занять та виховної діяльності); формування рефлексивних вмінь та навичок (аналіз власної діяльності з метою визначення успіхів та помилок, обумовлених недоліками професійних вмінь або особистісними якостями). Визначено, що до найбільш актуальних інноваційних методів навчання можна виділити наступні: технології колективної та групової діяльності; проблемні та ігрові технології; імітаційні методи активного навчання; метод проєктів; методи аналізу конкретних ситуацій; навчання в співпраці; креативне навчання; інтерактивне навчання та інтегровані заняття; адаптивне навчання; інноваційна освітня проєктна діяльність; лекція прес-конференція; лекція-бесіда, лекція-візуалізація, лекція-диспут та інші.

Ключові слова: інноваційні педагогічні технології, професійна підготовка, майбутній вихователь закладу дошкільної освіти.

In the article, based on the study of scientific literature theoretically substantiated the use of innovative pedagogical technologies in the process of training future educators in higher education. The essence of the concept of «innovative pedagogical technology» is revealed, which is interpreted as an ordered set of actions, operations and procedures that ensure the achievement of the predicted and diagnosed result in the constantly changing conditions of the educational process. The author determined that the formation of socially active, creative personality of the future educator requires teachers of higher education institutions to use non-standard forms, methods and means of pedagogical interaction, and in today's conditions such are innovative pedagogical technologies. The main structural components of professional readiness of future educators are identified: motivational, cognitive-evaluative and organizational-personal components. Based on the main components, it was found that important areas in involving students in practical activities are: design activities (in the first stage with the teacher, then independently); diagnostics of the situation of upbringing and development of children (when designing classes with children in preschool education to use diagnostic techniques that help students get information about successes or problems in the socialization of each child); acquaintance with the didactic support of the preschool education institution (use of what is available to the teacher and in the methodical office for the preparation of classes and educational activities); formation of reflective skills and abilities (analysis of one's own activities in order to determine successes and failures due to shortcomings of professional skills or personal qualities). It is determined that the most relevant innovative teaching methods include the following: technologies of collective and group activities; problem and game technologies; simulation methods of active learning; project method; methods of analysis of specific situations; collaborative learning; creative learning; interactive learning and integrated classes; adaptive learning; innovative educational project activities; lecture press conference; lecture-conversation, lecture-visualization, lecture-dispute and others.

Key words: innovative pedagogical technologies, professional training, future educator of preschool education.

УДК 373.2.011.3-051:378:005.591.6
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/48.2.45>

Смолюк С.В.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В сучасній педагогічній науці та практиці приділяється особлива увага проблемі підготовки майбутніх фахівців до їх професійної діяльності. У зв'язку з цим зростають вимоги до професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, які мають забезпечувати гармонійний розвиток

дітей, створюючи міцне підґрунтя для їх подальшого навчання та виховання.

Беззаперечно, важливим періодом в підготовці майбутніх вихователів до педагогічної роботи є період навчання в закладі вищої освіти, де закладаються теоретичні та методичні основи готовності майбутнього фахівця до діяльності

в дошкільному закладі освіти. Період навчання студентів у вищому закладі освіти пов'язаний із становленням особистості майбутнього фахівця. Тому, головне завдання викладачів закладів вищої освіти полягає у формуванні в студентів готовності до творчості, розвитку творчого відношення до професійної діяльності, вихованні в молоді творчих здібностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що ефективним засобом модернізації системи підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є використання в освітньому процесі інноваційних технологій. Переконані, що в цьому процесі доцільно опиратися на здобутки вітчизняної і зарубіжної науки, адже проблема підготовки вихователя закладу дошкільної освіти перебуває в полі зору сучасних вчених. Їх вирішенню присвячені, зокрема, мислителів, педагогів (Г. Ващенко, А. Макаренка, С. Русової, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін.); проблемі розвитку інноваційних процесів в освіті (В. Кремень, І. Зязюн, С. Бараннікова, В. Загвязинський, М. Кларін, Г. Коджаспірова, І. Підласий, С. Поляков, А. Пригожин, В. Рибаківа, В. Сластьонін, С. Сисоєва, Г. Щедровицький, А. Хуторський та ін.); проблемі модернізації змісту підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (Т. Андрущенко, Л. Артемова, Г. Беленькаї, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Зданевич, Е. Карпова, І. Княжева, М. Машовець, І. Мардароваї, В. Нестеренко, Г. Підкурманна, Т. Поніманська, І. Рогальська-Яблонська, Г. Сухокурова, Т. Степанова, О. Трифонова та ін.).

Мета статті – виокремлення й обґрунтування інноваційних технологій навчання, які доцільно використовувати в професійно-педагогічній підготовці майбутніх вихователів у сучасних закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Підготовка фахівців на сучасному етапі розвитку освіти вимагає використання інноваційних технологій. Це пов'язане з тим, що підвищилися вимоги до їх професійної компетентності. А забезпечити це можливо шляхом використання сучасних технологій. Проблема застосування інноваційних технологій у навчальному процесі розглядалася в працях багатьох дослідників як в Україні, так і за кордоном. На методологічному і технологічному рівнях проблему фахівців дошкільного профілю розкрито у наукових дослідженнях А. Богуш, Н. Денисенко, Н. Лисенко, Г. Підкурманної, З. Плохій та ін. Проблеми структури і змісту психолого-педагогічної та фахової підготовки майбутніх вихователів розглядали Л. Артемова, А. Алексєєва, Г. Беленька, О. Богініч, Ю. Косенко, М. Машовець та ін. Питання змісту, специфіки та способів використання освітніх інноваційних технологій стало предметом наукового аналізу К. Балаєвої,

Л. Буркової, Т. Грабовської, І. Дичківської, О. Козлової, М. Лах, О. Мармази, В. Химинця та інших. Значення ігрових педагогічних технологій в активізації процесу навчання розкрито у працях Н. Самоукіної, В. Трайнева, Г. Хлебникової та інших.

Формування соціально активної, творчої особистості майбутнього вихователя вимагає від викладачів закладів вищої освіти використання нестандартних форм, методів і засобів педагогічної взаємодії. В умовах сьогодення такими є інноваційні педагогічні технології, визнані однією з провідних тенденцій сучасного розвитку людства.

У контексті досліджуваної проблеми інноваційна педагогічна технологія розглядається нами як упорядкована сукупність дій, операцій і процедур, що забезпечують досягнення прогнозованого й діагностованого результату в постійно змінюваних умовах освітнього процесу.

Сучасний процес навчання в закладі вищої освіти характеризується наявністю значної кількості технологій. Вживані технології класифікуються за різними ознаками, але загальне число використовуваних технологій навчання приблизно (тільки педагогічних технологій налічують більше п'ятдесяти). Пріоритетними у сфері вищої освіти є комплексні освітні технології: педагогічні, інформаційні, телекомунікаційні (мережеві), інтелектуальні, інноваційні. Технології, що належать до різних груп, різняться виконуваними дидактичними функціями, змістом, характером навчальної діяльності, механізмом зворотного зв'язку, мірою використання технічних засобів навчання. До традиційних освітніх технологій належать: догматична – функціонує за схемою «подання матеріалу викладачем – відтворення студентом»; пояснювально-ілюстративна – орієнтує тих, хто навчається, на розуміння матеріалу і пояснення явищ; евристична (проблемне навчання) – спрямована на розвиток когнітивної сфери студента й навчання вирішенню структурованих проблем [3, с. 4-5].

Безперечно, що навчання з використанням інноваційних технологій якісно перевищує класичну освіту. Воно інтегрує процеси, які не можна об'єднувати в межах класичної освіти: навчання, працевлаштування, планування кар'єри, безперервна освіта. До інноваційних освітніх технологій належать:

- тренінгові технології – зорієнтовані на концептуалізацію практичного досвіду студентів й актуалізацію нагромаджених теоретичних знань (модифікації: тематичні й комплексні тренінги, аналіз конкретних ситуацій, ігрова технологія);

- програмоване навчання – спрямоване на засвоєння (запам'ятовування) добре структурованих і логічно побудованих фреймів, що супроводжуються покроковим контролем і підкріпленням;

- мультимедійні технології, у яких низку функцій викладача виконують технічні засоби навчання

(надання інформації повідомлювального, довідкового й ілюстративного плану, динамічна візуалізація змісту, виконання вправ і тестових завдань, ведення обліку тощо).

Упровадження інноваційних підходів до навчання та підготовки майбутніх вихователів допомагають краще зрозуміти і засвоювати навчальний матеріал та формувати самостійну пізнавальну активність студентів, що допоможе майбутнім вихователям відкривати, здобувати нові знання, а в результаті формувати свою професійну компетентність.

Під час підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти процес навчання та організаційна методика заняття повинні бути побудовані так, щоб залучати студентів до самостійної творчої діяльності щодо засвоєння нових знань та їх успішному застосуванню на практиці.

До основних структурних компонентів професійної готовності майбутніх вихователів відносять: мотиваційну, когнітивно-оціночну та організаційно-особистісну компоненти [6, с. 663].

До мотиваційного компоненту готовності включають: прагнення до педагогічної праці, прийняття професії як цінності, почуття відповідальності, потребу в спілкуванні з дітьми та батьками.

Когнітивно-оціночний компонент готовності передбачає оволодіння прийомами та способами педагогічної діяльності, що ґрунтуються на глибокому та міцному засвоєнні теоретичних знань, на розумінні специфіки роботи з дітьми дошкільного віку.

Організаційно-особистісний компонент в структурі готовності студентів до педагогічної діяльності включає в себе професійно важливі якості особистості майбутнього фахівця, рівень яких розглядається як результат цілеспрямованого довготривалого процесу навчання, виховання та саморозвитку особистості майбутнього фахівця закладу дошкільної освіти [1, с. 116].

Приймаючи зазначені компоненти, ми вважаємо, що важливими напрямками при включенні студентів в практичну діяльність є:

- проєктування діяльності (на першому етапі разом з викладачем, в наступному самостійно);
- діагностика ситуації виховання та розвитку дітей (при конструюванні занять з дітьми в дошкільному закладі освіти використовувати діагностичні методики, які допомагають студентам отримати інформацію про успіхи або проблеми в соціалізації кожної конкретної дитини);
- ознайомлення з дидактичним забезпеченням закладу дошкільної освіти (використання наявного в педагога та в методичному кабінеті для підготовки занять та виховної діяльності);
- формування рефлексивних вмінь та навичок (аналіз власної діяльності з метою визначення успіхів та помилок, обумовлених недоліками професійних вмінь або особистісними якостями).

Ефективними формами навчальної роботи щодо впровадження в освітній процес інноваційних технологій і методик навчання та формування на їх основі ключових професійних компетенцій є використання різних активних форм та методів навчання. Перехід від пояснювально-ілюстративного навчання до інноваційно-діючого характеризується використанням в освітньому процесі сучасних інформаційних та різних інтерактивних технологій, електронних навчальних комплексів, відео та аудіозасобів, що забезпечують індивідуалізацію навчання, а також сприяють розвитку та особистісній орієнтації студентів [2].

В даний час, з найбільш актуальних інноваційних методів навчання можна виділити наступні: технології колективної та групової діяльності; проблемні та ігрові технології; імітаційні методи активного навчання; метод проєктів; методи аналізу конкретних ситуацій; навчання в співпраці; креативне навчання; інтерактивне навчання та інтегровані заняття; адаптивне навчання; інноваційна освітня проєктна діяльність; лекція прес-конференція; лекція-бесіда, лекція-візуалізація, лекція-диспут та інші.

Дані методи та різні засоби їх застосування дозволяють кожному викладачу знайти найбільш сприятливі для свого предмету засоби активізації навчання студентів. Ігрові методи активного навчання в найбільш легкій та невимушеній формі дозволяють майбутнім вихователям швидко та ефективно включитися в процес освіти, імітувати ситуації, які можуть виникнути в ході їх майбутньої професійної діяльності та розробити діючі засоби вирішення поставлених в завданнях гри проблем.

Пріоритетними інноваційними технологіями навчання в підготовці майбутніх фахівців, які відповідають викликам інформаційного суспільства XXI століття, визначаємо ті, що ставлять у центр системи вищої освіти студента, забезпечують йому комфортні і безпечні умови розвитку, реалізацію природних можливостей майбутнього фахівця. До них, зокрема, відносимо парне та фронтальне навчання, навчання у грі, в дискусії, які пройшли відповідну апробацію в підготовці майбутніх вчителів, засвідчили свою ефективність та практичну значущість і заслуговують подальшого творчого використання [4, с. 67].

До інноваційних технологій сучасні вчені відносять такі методи, прийоми і форми організації навчального процесу, як тренінги, майстер-класи, метод проєктів, медіа технології, проблемні групи, творчі майстерні, світлиці передового педагогічного досвід, центри, журнали, галереї, конференції, семінари, круглі столи, олімпіади з дошкільної педагогіки, фестивалі педагогічної майстерності [4, с. 66].

Цікава, на нашу думку, запропонована педагогічна технологія Л. Сушенцевої, яка передбачає

зміну функцій знань та способів організації їх засвоєння. У складі розробленої технології автор виділяє три базових блока: блок педагогічного завдання: «предмет – процес – продукт»; блок способів: «методи-форми-засоби»; блок умов: «вимоги, еталони, форми організації навчання» [5, с. 68].

В умовах запропонованої технології процес засвоєння перетворюється з репродуктивного у пошуково-творчий. Цього можна досягти за допомогою спрямованості на групові форми навчання, спільну діяльність, на урізноманітнення способів взаємодії, міжособистісного спілкування, а це означає, що необхідно запроваджувати активні методи навчання, ділові ігри, імітаційні ігри, тренінги, розробляти цікаві проєкти, влаштовувати презентації. Отже, викладач виступає не тільки джерелом інформації з предмета та гарантом дотримання правил і норм організації освітнього процесу, а й помічником у становленні та розвитку майбутніх фахівців.

Висновки. Таким чином, професійна підготовка у закладі вищої освіти повинна відбуватися в спеціально створеному середовищі, в якому майбутні вихователі набувають необхідних фахових компетентностей, формують уміння самостійно оволодівати новими знаннями впродовж майбутньої професійної діяльності та самостійно розвивати необхідні ділові якості. Тому закономірним є переміщення акцентів у професійній підготовці майбутніх вихователів із завдань формування професійних знань, умінь і навичок на завдання формування їхніх професійних компетентностей, серед яких здатність до самоосвіти, самовдосконалення, саморозвитку. Ефективним засобом виконання цього

завдання є інноваційні технології, впровадження яких забезпечує належний культурно-особистісний розвиток майбутнього вихователя, формує його готовність до виконання професійних обов'язків та пошуку шляхів удосконалення освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо в особливостях використання інноваційних педагогічних технологій у сучасних закладах дошкільної освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Машкіна Л. Теоретичні засади інноваційно-професійної підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічний альманах*. 2018. Вип. 38. С. 114–119.
2. Ничкало Н. Г. Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент: монографія. Київ : ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2018. 440 с.
3. Романовський О.Г. Упровадження інноваційних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх психологів. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2012. № 3. С. 3-13.
4. Романюк С. З., Романюк О. В. Інноваційні технології у професійній підготовці сучасного вчителя: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Молодий вчений*. № 7.1. (71.1), 2019. с.64-69.
5. Сушенцева Л. Інноваційні педагогічні технології у процесі підготовки майбутнього професійно мобільного педагога професійного навчання у вищому навчальному закладі (теоретичний аспект). *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2016. Вип. 9(3). С. 65-70.
6. Фасолько Т.С., Чорна Г.В., Фроленкова Н.О. Інноваційні підходи у професійній підготовці майбутніх вихователів в закладів дошкільної освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 2(7). С. 659-670.